

Ár 2015, föstudaginn 18. desember, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 62/2015**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 21. október 2015, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri sama dag. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 20. október 2015 var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 20. nóvember 2015. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, dags. sama dag og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með tölvupósti, dags. 23. nóvember 2015.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 18. desember 2015.

II.

Málsatvik.

Þann 31 maí 2005 gerðu sóknaraðili og varnaraðili með sér samning um svonefnda reikningslánalínu sem fékk númerið X. Samningur þessi fól í sér skuldbindingu af hálfu bankans um að hafa til reiðu fyrir sóknaraðila „*reikningslánalínu*“ að fjárhæð kr. 8.000.000. Í samningnum kom fram að innan þeirra marka væri sóknaraðila heimilt að taka lán hjá bankanum í „*öllum algengum erlendum gjaldmiðlum sem bankinn ætti viðskipti með*“. Í 3. gr. samningsins var mælt fyrir um það að hver lánshluti teldist sjálfstætt lán og að hámarkstími hans takmarkaðist af gildistíma samningsins. Þá kom fram í grein 17.1 að samningurinn gengi í gildi við undirritun og gilti til 20. maí 2006, 14. janúar 2008 og 25. september 2009. Snérust viðaukarnir ýmist um hækkun lánsheimildar, framlengingu á gildistíma samningsins og hækkun á vaxtaálagi.

Sóknaraðili dró sjö sinnum á lántökuheimildina. Hámarkstími hvers lánshluta takmarkaðist af gildistíma samningsins á hverjum tíma. Hverjum ádrætti var auk þess afmarkaður ákveðinn tími og skyldi höfuðstóll, ásamt áföllnum vöxtum greiðast í einu lagi á gjalddaga. Var ekki gert ráð fyrir sérstökum vaxtagreiðslum.

Með undirritun lánsbeiðni, dags. 31. maí 2005, dró sóknaraðili á lánið í fyrsta sinn. Samkvæmt lánsbeiðninni var lántökudagur 6. júní 2005 og láns Slutinn að fjárhæð kr. 7.000.000 sem skyldi vera í eftirtöldum myntum og hlutföllum: CHF 60%, USD 20% og JPY 20%. Átti gjalddagi samkvæmt beiðninni að vera 20. maí 2006. Með undirritun lánsbeiðni, dags. 12. júlí 2005, dró sóknaraðili á lánið í annað sinn. Samkvæmt lánsbeiðninni var lántökudagur 7. júlí 2005 og láns Slutinn að fjárhæð kr. 1.050.000 í eftirtöldum myntum og hlutföllum: CHF 33%, JPY 33% og USD 34%. Átti gjalddagi samkvæmt beiðninni að vera 20. maí 2006. Í kjölfar óskar frá sóknaraðila um framlengingu á gildistíma samnings og hækkun á hámarksfjárhæð var þann 29. september 2006 undirritaður viðauki við samninginn þar sem breytingar voru gerðar á gildistíma samningsins, hámarksfjárhæð og álagi á vexti. Þann 18. október 2006 undirritaði sóknaraðili þriðju lánsbeiðnina þar sem eftirstöðvar lánsins sem voru að fjárhæð CHF 91.714,86, USD 29.200, 24 og JPY 3.040.632,00 voru framlengdar til 25. september 2007. Samkvæmt lánsbeiðninni var lántökudagur láns Slutans 15. ágúst 2006. Með undirritun annarrar lánsbeiðni sama dag, 18. október 2006, dró sóknaraðili á lánið í fjórða sinn. Var lántökudagur láns Slutans 23. október 2006 og láns Slutinn að fjárhæð kr. 4.000.000 í eftirtöldum myntum og hlutföllum: CHF 65%, USD 15% og JPY 20%. Átti gjalddagi samkvæmt beiðninni að vera 25. september 2007. Þann 14. janúar 2008 var öðru sinni undirritaður viðauki við samninginn þar sem gildistími samningsins var breytt þannig að hann gildi til 14. desember 2008. Í tengslum við gerð viðaukans undirritaði sóknaraðili jafnframt lánsbeiðni, dags. 10. janúar 2008, þar sem eftirstöðvar lánsins sem þá voru að fjárhæð þar sem eftirstöðvar lánsins sem þá voru að fjárhæð USD 31.917,49, JPY 3.157.609, CHF 96.627,97, CHF 50.143,41, JPY 1.436.297 og USD 9.456,72 voru framlengdar til 14. desember 2008. Þann 25. september 2009 var undirritaður þriðji viðaukinn við samninginn þar sem gildistíma samningsins var breytt þannig að hann gildi til 15. febrúar 2010. Jafnframt var hámarksfjárhæð samningsins hækkuð. Í tengslum við gerð þessa viðauka undirritaði sóknaraðili sjöttu lánsbeiðnina, ódagsetta, en samkvæmt henni var lántökudagur 15. desember 2008. Voru eftirstöðvar lánsins sem þá voru að fjárhæð USD 44.816,69, JPY 4.803.917 og CHF 163.162,50 framlengdar til 15. desember 2009. Þann 20. janúar 2010 undirritaði sóknaraðili síðustu lánsbeiðnina, þar sem eftirstöðvar lánsins, sem þá voru að fjárhæð USD 47.215,31, JPY 4.993.507 og CHF 169.862,36 voru framlengdar til 15. febrúar 2010.

Óumdeilt virðist að umrædd lán voru ekki gerð upp á gjalddögum. Þann 18. maí 2012 undirrituðu varnaraðili og sóknaraðili samkomulag vegna uppgjör á skuldum sóknaraðila. Samkvæmt því var skuld sóknaraðila samkvæmt viðskiptasamningi nr. X gerð upp með því að hluta af innistæðu á reikningi sóknaraðila eða kr. 10.720.400, auk andvirðis nýs láns samkvæmt láns samningi milli varnaraðila og sóknaraðila nr. Y að fjárhæð kr. 9.441.625, var ráðstafað inn á hann. Framangreint uppgjör byggði á samþykkt lánanefndar bankans frá 10. maí 2011 en undirritun samkomulagsins dróst í heilt ár þar sem sóknaraðili vildi bíða eftir endurútreikningi áður en gengið yrði frá uppgjörinu.

Með bréfi, dags. 19. október 2011, tilkynnti varnaraðili sóknaraðili að það væri mat bankans að umrætt lán samkvæmt reikningslánalínunni fæli í sér ólögmeta gengistryggingu og að hann hefði ákveðið að endurreikna það samkvæmt ákvæðum laga nr. 151/2010, þ.e. miðað við lægstu óverðtryggði vexti sem Seðlabanki Íslands birti samkvæmt 10. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Útreikningurinn leiddi til þess að eftirstöðvar lánsins lækkuðu úr kr. 27.691.378 í kr. 16.534.537 eða um 40,29%. Í tengslum við áður nefnt uppgjör milli sóknaraðila og bankans og endurútreikning reikningslánalínunnar var ákveðið að ráðstafa innistæðu á reikningi

sóknaraðila eða kr. 10.720.400 inn á reikningslánalínuna fyrir endurútreikninginn, eða þann 13. október 2011 enda þótt uppgjörssamkomulagið hefði þá ekki verið undirritað.

Með bréfum, dags. 10. og 28. október 2013, fór lögmaður sóknaraðila þess á leit við bankann að bankinn leiðrétti endurútreikninginn á viðskiptasamningnum um reikningslánalínu nr. X. Með bréfi dags. 14. janúar 2014, hafnaði varnaraðili kröfu sóknaraðila. Í bréfinu kemur m.a. fram að með dómum Hæstiréttur í málum nr. 600/2011 og 464/2012 hafi rétturinn m.a. komist að þeirri niðurstöðu að greiðslukvittanir hefðu jafngilt fullnaðarkvittunum og að endurútreikningur lána hefði átt að taka mið af því. Eitt af þeim skilyrðum sem Hæstiréttur hafi vísað til í framangreindum dómafordæmum hafi verið að ákveðin festa hefði verið við afborganir af umræddum lánum. Í bréfinu segir síðan: „*Þar sem sóknaraðili innti aðeins eina greiðslu af hendi vegna ofangreindra lánshluta, voru láns hlutarnir í vanskilum. Með vísan til framangreindra dóma er það afstaða bankans að ekki hafi komist á festa við greiðslur samkvæmt viðskiptasamningnum. Af þeirri ástæðu ber bankanum ekki að leiðrétta endurútreikninginn.*“

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að upphaflegir samningsvextir standi.

Sóknaraðili kvartar yfir því að varnaraðili noti íslenska vexti í endurútreikningi lánsins í stað samningsvaxta. Bankinn geri það á þeim forsendum að ekki hafi verið komin festa í framkvæmd lánsins og að fordæmi dómstóla sé fyrir því að nota íslenska vexti. Í sundurliðuðum útreikningum séu hinsvegar margir gjalddagar og jafnvel reiknaðir dráttarvextir á þessa gjalddaga þannig að sóknaraðila sýnist að festa hafi verið í framkvæmd lánsins.

Sóknaraðili telur að fullyrðing varnaraðila um að ekki hafi verið komin festa í framkvæmd láns standist ekki í ljósi þess að margir gjalddagar hafi verið gerðir upp og reiknaðir dráttarvextir í sumum tilfellum.

Sóknaraðili bendir á að hann geri ekki kröfu um að festa hafi verið komin á framkvæmd lánsins á þeim forsendum að hann hafi fullnaðarkvittanir heldur sé sú festa staðfest í útreikningum sem bankinn hafi sent.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði vísað frá. Til vara sé þess krafist að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili telur að vísa verði kröfu sóknaraðila frá, sbr. 6. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Í áður nefndri 6. gr. sé kveðið á um hverskonar mál nefndin fjalli ekki um. Samkvæmt e-lið greinarinnar fjalli nefndin ekki um mál sem séu það óljós, illa upplýst eða kröfu aðila svo óskýrar að þau séu ekki tæk til úrskurðar. Varnaraðili telur að krafa sóknaraðila um að „*upphaflegir samningsvextir standi*“ byggji á því að hann hafi fullnaðarkvittanir fyrir greiðslum af viðskiptasamningnum undir höndum. Varnaraðili bendir á að dómur Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012, 50/2013 og 337/2013 byggji allir á því að það sé meginregla í kröfurétti að kröfuhafi sem hafi fengið minna greitt en hann hafi átt rétt til í lögskiptum aðila eigi kröfu á hendur skuldara um það sem vangreitt sé. Í dómunum sé einnig byggt á því að frá meginreglunni séu undantekningar, m.a. um að fullnaðarkvittun kröfuhafa geti að vissum skilyrðum uppfylltum valdið því að hann glati frekari kröfu, en tilkalli

hans um viðbótargreiðslu af þeim sökum verði þá einungis hafnað við sérstakar aðstæður. Af framansögðu sé ljóst að fyrir verði að liggja fullnaðarkvittanir fyrir greiðslum svo vikið verði frá framangreindri meginreglu í sérstökum aðstæðum. Varnaraðili telur að sóknaraðili hafi enga tilraun gert til að sýna fram á að hann hafi undir höndum fullnaðarkvittanir. Þá hafi sóknaraðili heldur engin rök fært fyrir því að skilyrði undantekningarreglunnar séu uppfyllt. Í ljósi framangreinds telur varnaraðili mál sóknaraðila svo óljóst og illa upplýst að ekki verði hjá því komist að vísa kröfu hans frá úrskurðarnefndinni. Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í máli nr. 67/2013.

Verði ekki fallist á kröfu um frávísun málsins krefst varnaraðili þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili byggir á því að sóknaraðili eigi enga viðbótarkröfu á hendur honum í kjölfar endurútreiknings sem hafi farið fram á viðskiptasamningnum, en eins og fyrr segi hafi endurútreikningurinn leitt til verulegrar lækkunar á skuldum sóknaraðila. Varnaraðili byggir á því að með þeirri lækkun skuldar sóknaraðila hafi átt sér stað fullnaðaruppgjör milli aðila. Með þeirri aðgerð hafi sú lögvilla sem aðilar hafi verið í vegna hinnar ólögmætu gengistryggingar verið gerð upp að fullu. Varnaraðili byggir á því að honum hafi verið heimilt eftir almennum reglum kröfuréttar að krefja sóknaraðila um réttar efndir vegna mismunar á umsömdum vöxtum, sem hann hafi þegar greitt af láni í íslenskum krónum með ólögmætu ákvæði um gengisviðmiðun, og þeirra vaxta sem Seðlabanki Íslands ákveði samkvæmt 4. mgr. 3. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Varnaraðili bendir á að í dómum Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012, 50/2013 og 337/2013 hafi reynt á rétt kröfuhafa til að krefjast viðbótargreiðslna vegna vaxta af gengistryggðum lánnum fyrir liðna tíð og þýðingu fullnaðarkvittana í því samhengi. Samkvæmt framangreindum dómum gildi sú meginregla að kröfuhafi sem hafi fengið minna greitt en hann hafi átt rétt til í lögskiptum aðila eigi kröfu á hendur skuldara um það sem vangreitt hafi verið. Frá meginreglunni séu þó undantekningar, m.a. um að fullnaðarkvittun kröfuhafa geti að vissum skilyrðum fullnægðum valdið því að hann glati frekari kröfu. Af meginreglunni leiði að tilkalli kröfuhafa til viðbótargreiðslu verði einungis hafnað við sérstakar aðstæður og verði undantekningarnar túlkaðar þröngt. Þau skilyrði sem þurfi að vera uppfyllt svo til greina komi að beita undantekningu séu samkvæmt dómum Hæstaréttar að skuldari hafi verið í góðri trú um lögmæti skuldbindingarinnar og þar með að greiðslur hafi falið í sér fullar og réttar efndir af hans hálfu. Einnig sé litið til þess hvort aðstöðumunur hafi verið með aðilum. Þá sé jafnframt litið til lánstíma og þess hvort festa hafi verið komin í framkvæmd endurgreiðslna sem og þess viðbótakrafa um vexti fyrir liðna tíð teljist „umtalsverð“ samanborið við upphaflegan höfuðstól lánsins.

Varnaraðili byggir á því að beita eigi meginreglu kröfuréttar í máli þessu. Varnaraðili byggir á því að með vísan til almennra lögskýringarreglna verði að skýra undantekningu frá framangreindri meginreglu þröngt. Varnaraðili vísar til þess að ekki hafi verið slík festa á endurgreiðslu viðskiptasamningsins að réttlætt geti beitingu undantekningarreglunnar um fullnaðarkvittanir. Fyrst beri að nefna að viðskiptasamningurinn um reikningslánalínu nr. X sé annars eðlis en þau skuldaskjöl sem áður nefndir dómur Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012 og 50/2013 taki til. Viðskiptasamningurinn hafi ekki falið í sér skuldbindingu aðila heldur hafi verið um margar minni skuldbindingar að ræða samkvæmt hverjum og einum ádrætti, sbr. grein 3.1. í samningnum þar sem lánstími hafi verið mun styttri en í venjulegum skuldaskjöllum. Verði því að skoða hvern og einn ádrátt þegar metið sé hvort skilyrði undantekningarreglunnar séu uppfyllt. Fyrir liggir að sóknaraðili hafi aldrei greitt inná

höfuðstól lánsins eða áfallna vexti á umsömdum gjalddögum heldur hafi dregið á samninginn að nýju og myndað þannig nýja leggi. Þá hafi vöxtum og dráttarvöxtum, eftir atvikum, verið bætt við höfuðstól næsta ádráttar. Að mati varnaraðila hafi því ekki verið sú festa í framkvæmd endurgreiðslna sem nauðsynleg sé til að réttlæta frávik frá framangreindri meginreglu. Hér beri einnig að líta til þess að sóknaraðili hafi ekki greitt lokagjalddagann 15. febrúar 2010 og hafi vanskil sóknaraðila staðið fram til þess að lánið hafi verið gert upp í tengslum við samning aðila um uppgjör á skuldum sóknaraðila. Í ljósi framangreinds telur varnaraðili að ekki geti komið til beitingar undantekningarreglunnar vegna þeirra skuldbindinga sem um sé deilt í máli þessu og falli undir viðskiptasamninginn, sbr. til hliðsjónar dóm Hæstaréttar í máli nr. 337/2013. Í málinu hafi Hæstiréttur til þess að umræddir lánsamningar hefðu annarsvegar verið gerðir til tveggja ára og hinsvegar til þriggja ára og skyldu þeir greiðast í einu lagi við lok þeirra, en vextir skyldu greiðast á tólf mánaða fresti. Í báðum tilvikum hafi virst sem lántaki hafði greitt vexti einu sinni en ekki oftár fyrir en við uppgjör lánsamninganna. Hafi það verið mat Hæstaréttar að ekki hefði myndast slík festa við framkvæmd lánsamninganna að unnt væri að víkja frá meginreglu kröfuréttar um að kröfuhafi hefði átt rétt á viðbótargreiðslu úr hendi lántaka vegna vangoldinna vaxta. Varnaraðili vísar einnig til dóms Hæstaréttar í máli nr. 544/2013.

Loks mótmælir varnaraðili sérstaklega þeirri málsástæðu sóknaraðila að fullyrðingar bankans um að ekki hafi verið komin festa í framkvæmd lánsins standist ekki ljósi þess að í sundurliðuðum endurútreikningi hafi verið margir gjalddagar og dráttarvextir reiknaðir á þá í sumum tilfellum. Varnaraðili bendir á að dráttarvextir hafi lagst ofan á skuldina hverju sinni þegar ádrættirnir hafi verið framlengdir eftirgjaldlega þeirra. Varnaraðili bendir einnig á að við endurútreikning bankans hafi dráttarvextir af hverjum legg verið virtir sem innborgun inná lánið og því komið til frádráttar frá höfuðstól, sóknaraðila til hagsbóta, í samræmi við 5. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Að öðru leyti hafi framangreind aðferð bankans við endurútreikning ekki á nokkurn hátt þýðingu fyrir úrlausnarefni málsins.

Með vísan til framangreinds telur varnaraðili ljóst að skilyrðum undantekningarreglunnar um fullnaðargildi kvittana sé ekki fullnægt í máli þessu. Leiði það til þess að beita verði meginreglu kröfuréttar um að kröfuhafi sem fengið hafi minna greitt en hann hafi átt rétt til gildi um um lögskipti málsaðila og hafna kröfu sóknaraðila um „að upphaflegir samningsvextir standi“.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að heimild varnaraðila til þess að notast við vexti Seðlabanka Íslands samkvæmt 4. mgr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu við uppgjör á reikningslánalínu nr. X.

Varnaraðili krefst þess að að kröfum sóknaraðila verði vísað frá á grundvelli e-liðar 6. gr. samþykktar fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Í ákvæðinu kemur fram að nefndin fjalli ekki um þau mál sem eru það óljós, illa upplýst eða kröfur aðila svo óskýrar að þau eru ekki tæk til úrskurðar. Nefndin leggur þann skilning í kröfu sóknaraðila að hann telji sig eiga kröfu á hendur varnaraðila í kjölfar endurútreiknings á umræddum viðskiptasamningum þar sem að varnaraðila hafi borið að byggja á upphaflegum samningsvöxtum sem aðilar sömdu um en ekki vexti Seðlabanka Íslands samkvæmt 4. mgr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Enda þótt kröfugerðin hefði getað verið skýrari telur nefndin að þessi skilningur hafi komið fram og að málatilbúnaður varnaraðila hafi tekið mið af honum. Verður því ekki fallist á að vísa máli sóknaraðila frá úrskurðarnefndinni.

Í dómum Hæstaréttar í málum nr. 600/2011, 464/2012, 50/2013 og 337/2013 reyndi á rétt kröfuhafa til að krefjast viðbótargreiðslna vegna vaxta af gengistryggðum lánum fyrir liðna tíð. Samkvæmt framangreindum dómum gildir sú meginregla að kröfuhafi sem hafi fengið minna greitt en hann hafi átt rétt til í lögskiptum aðila eigi kröfu á hendur skuldara um það sem vangreitt hafi verið. Frá meginreglunni séu þó undantekningar. Þau skilyrði sem þurfi að vera uppfyllt svo til greina komi að beita undantekningar séu samkvæmt dómum Hæstaréttar að skuldari hafi verið í góðri trú um lögmæti skuldbindingarinnar og þar með að greiðslur hafi falið í sér fullar og réttar efndir af hans hálfu. Einnig sé litið til þess hvort aðstöðumunur hafi verið með aðilum. Þá sé jafnframt litið til lánstíma og þess hvort festa hafi verið komin í framkvæmd endurgreiðslna sem og þess viðbótakrafa um vexti fyrir liðna tíð teljist „*umtalsverð*“ samanborið við upphaflegan höfuðstól lánsins. Sóknaraðili byggir á því að þar sem festa hafi verið komin á framkvæmd lánsins beri að beita undantekningum frá meginreglunni.

Nefndin telur hafið yfir vafa að þegar metið er hvort festa sé komin á framkvæmd lánasamnings verði að líta til þess hvort greiðslur hafi í raun og veru verið inntar af hendi á fleiri gjalddögum í samræmi við efni samnings. Þótt einstakir samningshlutar gjaldfalli og beri eftir það dráttarvexti, geti það ekki falið í sér festu í framkvæmd. Þá er til þess að líta að umræddur viðskiptasamningur fól ekki í sér greiðsluloforð skuldar um endurgreiðslu heldur var um margar minni skuldbindingar að ræða samkvæmt hverjum og einum ádrætti, sbr. grein 3.1. í samningnum. Verður því að skoða hvern og einn ádrátt þegar metið sé hvort skilyrði undantekningarreglunnar séu uppfyllt. Sú festa í framkvæmd endurgreiðslna sem nauðsynleg er til að réttlæta frávik frá framangreindri meginreglu var því aldrei fyrir hendi. Þá hefur sóknaraðili ekki sýnt fram á að önnur skilyrði undantekningarreglunar séu uppfyllt. Í ljósi alls framangreinds er kröfu sóknaraðila því hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 18. desember 2015

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir